

DJEČIJI MONITORING IZVJEŠTAJ O STANJU PRAVA DJETETA U BOSNI I HERCEGOVINI

Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji su stavovi autora i ne odražavaju nužno politike i stavove UNICEF-a.

DJEČIJI MONITORING IZVJEŠTAJ O STANJU PRAVA DJETETA U BOSNI I HERCEGOVINI

Maj 2023.

Izdavač

Udruženje za ostvarivanje prava djeteta
„Naša djeca“ Sarajevo

Urednica

Berina Ceribašić

Autori sadržaja

Djeca i mladi, članovi udruženja članica
Mreže „Snažniji glas za djecu“

Lektura

Maida Mehić

Grafički dizajn/DTP

Aida Redžović

Štampa

Intea d.o.o. Sarajevo

SADRŽAJ

UVOD	4
DA SE PREDSTAVIMO 😊	6
ZAJEDNO SMO ODABRALI PRAVA... ..	10
KOLIKO DJECA U BIH POZNAJU KONVENCIJU O PRAVIMA DJETETA	14
I KVALITET OBRAZOVANJA	16
II INKLUZIJA	26
III KORIŠTENJE SLOBODNOG VREMENA	30
IV NASILJE NAD DJECOM I MEĐU DJECOM I DISKRIMINACIJA MANJINSKIH GRUPA	32
V PRISTUP I KVALITET ZDRAVSTVA	34
VI PRAVO DJETETA NA MIŠLJENJE I UČEŠĆE	36
VII INFORMISANOST O PRAVIMA DJETETA U DRUŠTVU	40
ZA KRAJ.....	44

UVOD

Prije 34 godine, na sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih naroda usvojena je Konvencija o pravima djeteta. 😊 To je dokument koji je sačinjen sa svrhom da se sve osnovne potrebe djece svijeta pretoče u prava koja će im zemlje potpisnice garantovati i truditi se da postignu što veći kvalitet zaštite i brige.

U Konvenciji je sadržano više od 40 prava. Iako se uvijek naglašava da nijedno pravo nije važnije od drugog, četiri prava ipak imaju snagu principa što znači da se moraju uzeti u obzir prilikom tumačenja i primjene svih ostalih prava. Ovim principima vodili smo se i u našem radu tokom kojeg smo analizirali i istraživali kakvo je stanje prava djeteta u našoj zemlji a oni su:

1. Pravo na život, opstanak i razvoj (član 6.)
2. Pravo na nediskriminaciju (član 2.)
3. Najbolji interes djeteta (član 3.) i
4. Pravo na izražavanje mišljenja / učešće (član 12.)

Upravo zadnje navedeno pravo da iskažemo svoje mišljenje i stavove čini ovaj izvještaj. 😊

Prvi Dječiji izvještaj o stanju prava djeteta sačinila su djeca, naši prethodnici, 2014. godine a ažuriran je 2018. godine i dostavljen UN Komitetu za prava djeteta u Ženevi. To je tijelo koje čine stručnjaci iz oblasti brige o djeci a koje nadgleda i daje preporuke zemljama kako bi što bolje i više vodili računa o svoj djeci. Susret djece predstavnika iz Bosne i Hercegovine (BiH) sa članovima UN Komiteta za prava djeteta odigrao se u Ženevi u februaru 2019. godine. Tom prilikom naši predstavnici su briljirali i dobili pohvale i zahvale članova Komiteta na sjajno predstavljenim izazovima i poteškoćama sa kojima se djeca u BiH susreću.

Ovaj izvještaj ima svrhu da upozna djecu i odrasle u Bosni i Hercegovini sa stanjem prava djeteta iz ugla same djece. Izvještaj će činiti osnovu i resurs za dublje istraživanje i sačinjavanje preporuka za Drugi dječiji izvještaj koji ćemo dostaviti UN Komitetu u 2024. godini. 😊

Delegacija djece iz Bosne i Hercegovine sa članovima UN Komiteta za prava djeteta, Ženeva, februar 2019.

DA SE PREDSTAVIMO

Ovaj izvještaj proizvod je rada devet dječijih grupa iz udruženja koja čine Mrežu "Snažniji glas za djecu":

UG "NAŠA DJECA" SARAJEVO – DJEČIJI PARLAMENT

Mi smo članice i članovi Dječijeg parlamenta Općine Novi Grad Sarajevo čijim radom koordinira Udruženje "Naša djeca" Sarajevo. Dolazimo iz 15 osnovnih škola sa područja općine Novi Grad Sarajevo i predstavnici smo naših Vijeća učenika. Ukupan broj članova je 31, 19 djevojčica i 12 dječaka. Na radionicama smo se upoznali sa pravima djeteta i istraživali kakvo je stanje prava u našoj općini. Proveli smo veliko istraživanje među vršnjacima, intervjuirali vijećnike i dali svoje viđenje boljeg, ugodnijeg i lepšeg okruženja za život djece.

UG "NOVA GENERACIJA" BANJA LUKA

Mi smo grupa djece iz Banje Luke koja predstavlja Udruženje "Novu generaciju". Aktivno učestvujemo u projektu "Praćenja stanja prava djece" od 2019. godine. Kroz rad grupe smo se upoznali sa dječijim pravima i stečeno znanje želimo da prenesmo na druge i da podstaknemo unaprijeđenost primjene dječijih prava. Naša grupa broji 15-20 članova uzrasta od 8 do 18 godina.

UG "NAŠA DJECA" ZENICA – DJEČIJI PARLAMENT

Dječiji parlament je redovna aktivnost Udruženja "Naša djeca" Zenica od 2011. godine i okuplja djecu uzrasta od 13 do 18 godina. Dječiji parlament broji 50 članova, koji se sastaju svake subote u prostorijama udruženja i neformalno se edukuju o temama iz oblasti dječijih prava i Konvencije o pravima djeteta. Za svu djecu, parlament predstavlja nekoliko sati druženja tokom kojih "pobjegnu" od svojih školskih obaveza i budu ono što jesu – djeca. Za to vrijeme druže se sa svojim vršnjacima, pričaju o temama koje su bitne za djecu, dijele svoje mišljenje i stavove i uče kako kritički da razmišljaju. Oni su ti koji organizuju događaje za djecu, obilježavaju bitne datume kojima skreću pažnju javnosti na potrebe djece i njihova prava. Oni su ti koji kreiraju okruženje u kojem djeca mogu zdravo odrastati.

UDRUŽENJE ZA PODRŠKU OSOBAMA SA INVALIDITETOM, INTELKTUALNIM I KOMBINOVANIM TEŠKOĆAMA "SUNCE" MOSTAR

Dječija grupa "Sunce" Mostar je članica Mreže "Snažniji glas za djecu" i djeluje pri Udruženju za podršku osobama sa intelektualnim i kombinovanim teškoćama "Sunce" Mostar. Mi smo inkluzivna grupa i brojimo cca 20 članova, koji su učenici IV O.Š. "Mostar", učenici Karadž-begove medrese i korisnici Udruženja "Sunce".

CENTAR ZA PODRŠKU DJECI I

PORODICI "GNIJEZDO" KARANOVAC,

"IN FONDACIJA" BANJA LUKA

Našu grupu čini 17 članova, devet dječaka i osam djevojčica uzrasta od devet do 14 godina, koji su zainteresovani za pitanja o dječijim pravima. Djeca koja su učestvovala na radionicama korisnici su Centra za podršku djeci i porodici "Gnijezdo" koji se nalazi u ruralnom području u blizini grada Banja Luka. U ovoj godini imali smo ukupno osam radionica u okviru kojih smo se prisjetili dječijih prava, razgovarali o Konvenciji i Komitetu, popunjavali online upitnik, prisjetili se istraživačkih tehnika te održali fokus grupni intervju i sumirali rezultate.

Здраво да сте
Hi Neighbour

UG "ZDRAVO DA STE" BANJA LUKA

Udruženje građana "Zdravo da ste" realizuje svoje aktivnosti sa namjerom da doprinese razvoju zajednice po mjeri svih njenih članova. Osim aktivnosti usmjerenih na razvoj i unapređenje omladinskog rada, pri našem udruženju djeluje grupa djece koja uz podršku koordinатора radi na praćenju stanja prava djece. Grupu čine djeca osnovnih i srednjih škola sa područja grada Banja Luka. U proteklom periodu djeca su bila u prilici da prošire svoja znanja iz oblasti dječijih prava, da razmjenjuju mišljenja na ovu temu te identifikuju različite primjere kršenja prava.

Udruženje
"Zemlja djece u BiH"

UG "ZEMLJA DJECE U BIH" TUZLA

Grupa djece iz Tuzle iz naselja Kiseljak i naselja Ciljuge tokom proteklog perioda bavila se temama nasilja nad djecom i nasiljem među djecom. Udruženje "Zemlja djece u BiH" je nevladina organizacija čiji je osnovni cilj ostvarivanje prava djeteta u Bosni i Hercegovini u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta UN. Misija udruženja je da upozorava društvo na patnju djece i organizovano pruža pomoć djeci i njihovim porodicama sredstvima koja su najprilagođenija njihovim potrebama. Zagovaramo uspostavljanje zakonodavnog i institucionalnog okvira za ostvarivanje prava djeteta te pružamo socijalne servise za najranjivije grupe djece.

UDRUŽENJE ZA POMOĆ I PODRŠKU DJECI I LICIMA SA POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU "SUNCE NAM JE ZAJEDNIČKO" TREBINJE

U sve aktivnosti koje smo imali u Trebinju uključena su 22 učenika II razreda Gimnazije "Jovan Dučić", kao i 12 članova Udruženja "Sunce nam je zajedničko" sa lakšim i lakim intelektualnim poteškoćama, uzrasta od 14 do 28 godina. Naša grupa posebno se bavila pitanjima poštivanja prava djece sa invaliditetom, primarno djece sa intelektualnim poteškoćama, promocije empatije među djecom i podrške svoj djeci koja su na bilo koji način u stanju socijalne potrebe.

CENTAR ZA INTEGRATIVNU INKLUZIJU ROMA I ROMKINJA „OTAHARIN“ BIJE LJINA

Našu grupu čini 12 djece (pet dječaka i sedam djevojčica) uzrasta od deset do 16 godina koja su učestvovala na radionicama. Radionice su se održavale u Dnevnom centru koji je u sklopu „Otaraharina“ a učesnici su bili jako aktivni i davali su svoje prijedloge. Udruženje „Otaraharin“ je formirano početkom 2005. godine od strane roditelja učenika romske nacionalnosti i drugih građana zainteresovanih za problematiku obrazovanja Roma u Bosni i Hercegovini.

ZAJEDNO SMO ODABRALI PRAVA...

Tokom 2022. godine, uz podršku odraslih, prisjetili smo se starih znanja i usvojili nova kako bi provjerili da li se stanje prava djeteta i uopće poznavanja Konvencije o pravima djeteta promijenilo i napredovalo nabolje. Kreirali smo svoje planove, pitanja za naše vršnjake i roditelje i proveli konsultacije u svojim zajednicama. Naša zapažanja i rezultate spremili smo u prezentacije koje smo ponijeli na susret djece i fasilitatora a koji se održao u martu 2023. godine u Sarajevu.

▲
Susret djece predstavnika dječijih grupa, Sarajevo, mart 2023.

Tokom zajedničkog susreta prvi put smo se susreli sa vršnjacima s kojim smo dijelili zajednički put i proveli nezaboravne trenutke zajedno. Ipak, ponajviše od svega, jako puno smo razgovarali. Uvidjeli smo da bez obzira gdje živimo, potrebe djece su jako slične, iste nepravde nas bole, iste radosti i stremljenja motivišu.

▲
Udruženje IN fondacija Banja Luka

▲
Udruženje Naša djeca Sarajevo

▲
Udruženje Naša djeca Zenica

▲
Udruženje Nova generacija Banja Luka

▲
Udruženje Sunce Mostar

KOLIKO DJECA U BIH POZNAJU KONVENCIJU O PRAVIMA DJETETA

Kako bi saznali koliko djeca u Bosni i Hercegovini poznaju svoja prava i koliko su o njima informisana, objavili smo online anketu na našim stranicama i pozvali djecu da iznesu svoje mišljenje i stavove. Veoma smo se iznenadili velikim odzivom što nam daje nadu da djeca žele i hoće biti uključena u pitanja koja ih se tiču. 😊

Zahvaljujemo se svima koji su učestvovali u anketi a koji dolaze iz sljedećih mjesta i gradova: Tuzla, Kozarska Dubica, Prnjavor, Sarajevo, Banja Luka, Zenica,

Srebrenik, Živinice, Banovići, Trebinje, Mostar, Kalesija, Kladanj, Višegrad, Teočak, Lukavac, Bijeljina, Gradiška, Rudo, Prijedor, Tomislavgrad, Bosanski Petrovac i Vitez.

Neke od nalaza iz online ankete možete vidjeti na sljedećoj infografici ▼

JAKO PUNO SMO RAZGOVARALI O...

I KVALITET OBRAZOVANJA

Detaljniji osvrt na stanje u obrazovnim institucijama pripremila je dječija grupa koja djeluje unutar Udruženja “Sunce” iz Mostara. 😊

Izvođenje nastave

Svako dijete ima pravo na kvalitetno obrazovanje i treba mu biti dostupno školovanje prema njegovim sposobnostima i mogućnostima (član 28.).

Svjedoci smo da i danas mnoge škole nemaju adekvatne uslove za kvalitetno obrazovanje. Iako većina škola ima opremljene kabinete (npr. hemije, biologije, informatike) rijetko kad se koriste i u mnogim školama služe samo forme radi. Praktična nastava se izvodi veoma rijetko, eksperimenti se vrše samo ako se pribor donese od kuće. Prema konsultacijama provedenim od strane djece, članova dječije grupe Udruženja “Sunce” Mostar, 80% posto ispitanih je odgovorilo da se kabineti ne koriste za predmete za koje su predviđeni. Samo 20% njih je potvrdno odgovorilo. Kamere u školama, ako ih i imaju, postavljene su samo na holovima. Udžbenici su tek od prošle godine u osnovnim školama bili besplatni.

“Kad imamo čas tjelesnog, uđemo u jednu prostoriju u školi i razgovaramo, ako je sala u školi koja se nalazi u blizini naše škole zauzeta.”

“Kabineti u školama tu su samo radi forme i da se povremeno može uslikati za društvene mreže i projekte.”

“Kabinete ne koristimo, u smislu da ne radimo eksperimente ili na laptopima jako rijetko radimo.”

Naše preporuke su:

- Srednje škole bi trebale biti besplatne i obavezne.
- Obezbijediti da svaka škola ima salu za tjelesni i zdravstveni odgoj.
- Da se kabineti koriste adekvatno.
- Da ministarstva obezbijede dovoljno finansijskih sredstava za kupovinu rekvizita za eksperimente.
- Da svaka škola ima opremljen kabinet informatike.
- Uvesti kontrole u škole, u smislu da se kontroliše koliko često se upotrebljavaju kabineti.
- Obezbijediti ormariće za ostavljanje ličnih stvari.
- Postavljanje videonadzora u svaku učionicu.

Higijenski uslovi u školama

Higijenski uslovi u svakoj školi trebali bi biti obezbijeđeni, međutim činjenica je da većina škola nema adekvatne higijenske uslove. I dalje postoje škole koje nemaju osnovne higijenske potrepštine u toaletima (toaletni papir, sapun...). Higijena učionica, sala, holova je relativno zadovoljavajuća.

“Higijenski uslovi su ‘srednja žalost’, papirni ubrus smo samo imali dok smo bili niži razred, i to mi djeca, učenici, smo ga morali donositi.”

“Naši higijenski uslovi su katastrofalni. WC smrdi i ne čisti se redovno, sala je jako prašnjava, svlačionice su pune smeća, a učionice su često prljave.”

“Sapun dobijemo svakih pet godina.”

“Zbornice su mnogo čiste. Zašto isto tako ne čiste i učionice?”

Naše preporuke su:

- Više kontrole nad održavanjem čistoće u školama.
- Zaposliti više higijeničara.
- Poslati zahtjev ministarstvima obrazovanja da svaka škola u svakom momentu mora imati sapun i papirni ubrus.
- Uvesti novčane kazne za škole koje nemaju osnovne higijenske uslove.
- Svaku sedmicu provoditi kontrolu u školama, a da pri tom zaposleni u školama ne znaju kad će kontrola doći.

Svaka škola u našem gradu ima grijanje, pitku vodu i kvalitetan namještaj – što je za pohvalu!

Stanje u obrazovanju analizirali su i članovi grupe djece i mladih iz Udruženja “Zdravo da ste” iz Banje Luke. 😊

“Najveća nada svake zemlje leži u primjerenom školovanju mladih.”- Erazmo Roterdamski

“Ako planirate godinu dana, sijte rižu; ako planirate deceniju, sadite drveće; ako planirate cijeli život, obrazujte ljude.” - Kineska poslovice

“Nemojte ograničavati djecu samo na ono što ste vi naučili, jer djeca su rođena u drugom vremenu.” - Rabindranat Tagor

Iako su ove izreke nastale u različitim vremenskim epohama, svaka od njih govori o budućnosti i važnosti kvalitetnog obrazovanja. Obrazovanje nije samo sticanje znanja iz raznih oblasti već i prilika da širimo naša interesovanja i da se razvijamo kao ličnosti. Kroz obrazovanje stičemo različite vještine koje će nam pomoći u obavljanju različitih poslova ali i da naš svijet učinimo boljim mjestom za život.

Sa našim vršnjacima razgovarali smo o tome kako oni vide obrazovanje, šta je dobro a šta ne, te koje su njihove preporuke za kvalitetnije obrazovanje.

“Prisutno je nepštovanje u odnosu učenika prema nastavniku i u suprotnom odnosu.” (djevojčica, 15 godina)

“Imaju nastavnici koji se stvarno zalažu da nastava bude praktičnija i interesantnija.” (dječak, 15 godina)

“U jednoj sedmici imamo više pismenih provjera. Sva testiranja budu u istoj sedmici.” (djevojčica, 14 godina)

“Ima nastavnika kojima se ne da ocjenjivati već sve zbrzaju zadnji čas i onda 20 učenika odgovara i ne dobije ocjenu koju zaslužuje.” (djevojčica, 15 godina)

“Nisam zadovoljna planom i programom zato što mislim da imamo previše lekcija i za odgovarati i mislim da nam je program za sedmicu veoma ispunjen i mi nekada nemamo vremena za socijalni život, da izađemo vani i tako dalje.” (djevojčica, 15 godina)

“Previše detaljisanja. Moramo znati reljef Indije, rijeke Konga i još svašta nešto. Previše je informacija, preopširno, komplikovano. Sve zapišemo u svesku a onda učimo iz knjige.” (dječak, 15 godina)

“Nama nastavnica njemačkog najavi ko će odgovarati naredni čas i mi smo onda bez stresa.” (djevojčica, 15 godina)

“Mislim da bi trebalo promijeniti enterijer u kojem učimo da nas to motiviše jer loši uslovi škole nas motivišu da se i mi nešto ne trudimo.” (djevojčica, 15 godina)

“Jedino što bih uklonio jesu ocjene. Samo da budu kvake, minusi i to.” (dječak, 14 godina)

Značajem obrazovanja bavila se i dječija grupa – Dječiji parlament Općine Novi Grad Sarajevo koja djeluje unutar Udruženja “Naša djeca” Sarajevo 😊

Obrazovanje je prenos znanja na osobu s ciljem razvijanja njenih intelektualnih, afektivnih i moralnih sposobnosti. Obrazovanje je neophodno za razvoj vrijednosti koje nam omogućavaju da živimo u društvu sa empatijom i poštivanjem drugih živih bića.

Obrazovanje je najbitniji dio života jer će nam trebati kroz život, kako u poslu tako i u društvu.

“**Obrazovanje je veoma važno za lični razvoj, socijalizaciju i izgradnju zajednice i to je nešto u što bi trebali investirati.**” (dječak, 14 godina)

“Većina djece u našoj općini a posebno u državi smatra da obrazovanje nije u potpunosti razvijeno, te smatraju da se u njega treba još više ulagati.”

“Naše obrazovanje je čak zastarjelo. Stalno se ide ka tome da se omladina zaglupljuje.” (dječak, 15 godina)

Većina obrazovnih ustanova, posebno vrtići nemaju prilagođenu nastavu/aktivnosti za djecu sa teškoćama u razvoju.

U svakodnevnom životu imamo primjere gdje su djeca sa teškoćama u razvoju isključena iz nekih aktivnosti koje nisu njima prilagođene. Te slučajeve najčešće pronalazimo u predškolskim ustanovama (vrtićima).

- ▶ Petogodišnji dječak sa poremećajem iz autističnog spektra je ispisan iz vrtića jer u njemu ne postoji potrebna podrška (*Nlinfo*)
- ▶ Dječak predškolskog uzrasta sa Downovim sindromom isključen iz priredbe zbog već navedenog “problema” (*Nlinfo*)
- ▶ Djeca sa teškoćama u razvoju ne mogu pohađati muzičku školu zbog nedostatka uvjeta za pohađanje iste (*Analiziraj.ba*)

PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Predškolsko obrazovanje je bitno jer djeca u vrtićima razvijaju svijet oko sebe, uče da se socijalizuju i razvijaju svijet oko sebe.

“Predškolsko obrazovanje je veoma važno jer pruža osnovu za njihov budući uspjeh u životu, a isto pruža priliku da se socijalizuju sa svojim vršnjacima.” (djevojčica, 13 godina)

Kako učenici tako i nastavnici smatraju da se sistem treba modernizovati. U naše školovanje se treba dosta više ulagati, od samih školskih prostorija (toalet, učionice, dvorište...) pa sve do same nastave i nastavnog programa. Također ne smijemo izostaviti ni školske kantine i školsku hranu koja se treba mijenjati zdravijim opcijama. U nastavu bi trebalo uvesti praktičnu (hemija, fizika) i terensku (geografija, biologija) nastavu kako bi se djeci dodatno približila i objasnila zadana lekcija.

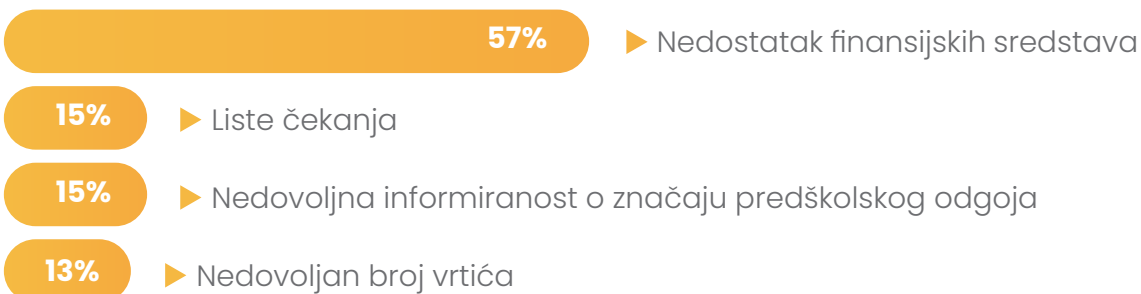
“**Mislim da bi pomoglo kad bi što više agencija, kompanija, itd. ulagalo u obrazovne ustanove da bi škole imale dovoljno sredstava za kvalitetan rad.**” (dječak, 14 godina)

Naša grupa radila je veliko istraživanje u općini Novi Grad Sarajevo u kojem je učestvovalo skoro 300 naših vršnjaka a neki od nalaza su sljedeći:

1. Da li misliš da sva djeca u općini imaju mogućnost da idu u vrtić?

OBRAZLOŽENJE

2. Da li misliš da je obrazovanje prilagođeno djeci i njihovim potrebama?

52% ▶ Djelimično – 52%

35% ▶ Da – 35%

13% ▶ Ne – 13%

3. Da li u tvojoj školi ima djece sa teškoćama u razvoju?

77% ▶ Da

23% ▶ Ne

4. Da li je nastava prilagođena djeci s teškoćama u razvoju?

45% ▶ Djelimično

43% ▶ Da

12% ▶ Ne

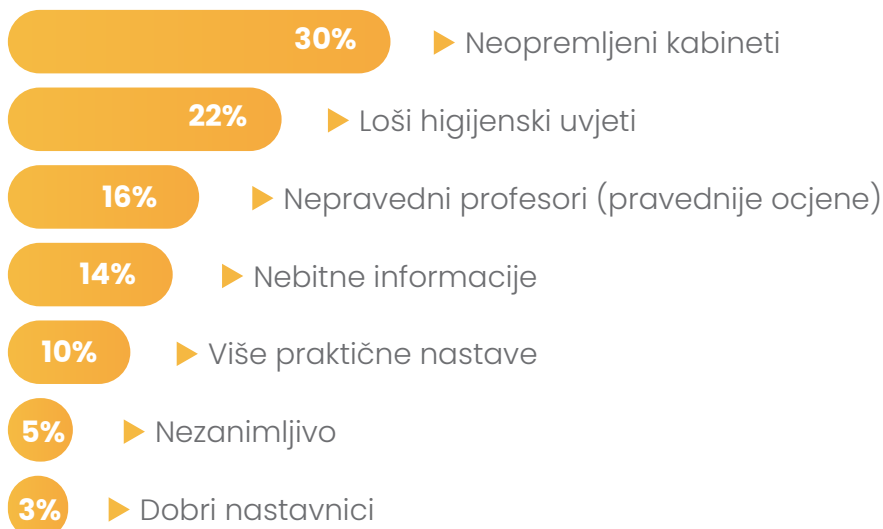
5. Da li si zadovoljan/na uvjetima održavanja nastave?

44% ▶ Da

42% ▶ Djelimično

14% ▶ Ne

OBRAZLOŽENJE

Dostupnost predškolskog obrazovanja je različita u nekim dijelovima države. U većim gradovima predškolsko obrazovanje je dostupnije nego u seoskim predjelima. Multiresorno finansiranje i javno–privatna partnerstva još uvijek nisu uspostavljena. BiH još uvijek nije uspostavila strategije za poboljšanje predškolskog obrazovanja i odgoja u državi. (UNICEF)

Naše preporuke su:

- da određeni predmeti budu izborni jer bi se tako mogli više posvetiti onome šta nas stvarno interesuje
- više praktične nastave
- učiniti držanje časova zabavnijim
- ograničiti broj kontrolnih
- urediti enterijer škola
- raditi na izgradnji poštovanja između učenika i nastavnika
- upozoriti nastavnike koji se ne pridržavaju propisa u vezi sa brojem kontrolnih u jednom danu/ sedmici
- da škola reaguje na probleme koje prave pojedini učenici
- bolje urediti udžbenike, previše je beskorisnih informacija

Pitanje obrazovanja djece bilo je jedno od najduže diskutiranog na zajedničkom susretu djece. Neka od zapažanja i preporuka djece učesnika susreta a koja nisu ranije navedena su:

- ▶ Nedovoljno ulaganje u školstvo – škole nisu dovoljno uključene u projekte i javne pozive koji su ponuđeni, nezainteresovanost direktora i sl.
- ▶ Jedan od problema je što se škola renovira tokom trajanja školske godine.
- ▶ Potreban je veći procenat plaćene prakse za deficitarna zanimanja (pogotovo u slučaju romske populacije).
- ▶ Povećati broj psihologa koji će imati ključnu ulogu.
- ▶ Broj logopeda u vrtićima je izuzetno mali, nužno je povećati ih i učiniti ih dostupnim i besplatnim. Ista situacija je i sa defektolozima;
- ▶ Neophodno je kontinuirano radno usavršavanje; testiranja svake godine radi evaluacije psihičke i fizičke spremnosti profesora (ovo je potrebno na svim nivoima obrazovanja); kazne su neophodne i za stručne službe škole prilikom ignorisanja problema; socijalni radnici nisu zaposleni u školama u Hercegovini, slična situacija je i u ostatku države; stručni radnici postaju administrativni radnici; u gradovima poput Bijeljine je zabilježen nedostatak stručnog kadra npr. sociologa, defektologa, logopeda, i sl.;
- ▶ Užinu u školama nemaju sva djeca. Jedu šta kupe ili donesu od kuće. Ako je slučajno zaborave, taj dan su gladna. Preporuka djece je da bi svaka škola trebala imati besplatnu užinu. Neka djeca često gladuju jer ih je stid reći da nemaju novac da kupe užinu.
- ▶ **Neophodno je usvojiti politiku zaštite djeteta u svim školama!!!**
- ▶ Imali smo slučajeve profesora pedofila – nužno je regulirati zakonom njihov tretman; NE SMIJEMO zatvarati oči pred ovim problemom, moramo reagovati!!! Ima slučajeva kad se takvi ljudi štite sa viših instanci pa bivaju povučeni na nekoliko mjeseci a potom vraćeni.
- ▶ Video nadzor je jedino rješenje zbog toga što bi pružio dokaze; imamo slučajeve profesora koji insisitiraju na fizičkom dodiru, te zloupotrebljavaju privilegije koje imaju profesori.

- ▶ Nasilje – nejednak tretman učenika od strane nastavnika, nedostatak informisanja o posljedicama vršnjačkog nasilja, neadekvatno rješavanje problema sa nasiljem, djeca nasilnici se samo prebacuju iz škole u školu; nasilnici su prepoznati kao “face” u društvu; kad maloljetnici učine prekršaj u većini slučajeva ne snose kaznu, bez obzira na postojeće akte i zakone.
- ▶ Roditelji su ti koji su odgovorni za podsticanje djece na odlazak u školu, ali nažalost u socijalnim slučajevima roditelji ne vode brigu o tome.
- ▶ Nejednak tretman romske djece i djece koja nisu Romi, socijalne ustanove su “digle ruke” od njih.
- ▶ Politika ne smije da se upliće u školu!

II INKLUZIJA

Pristup obrazovnim institucijama

Škole nisu prilagođene djeci s poteškoćama u razvoju. U Mostaru npr. neznatan broj osnovnih škola ima rampu, a od srednjih samo dvije. Djeca koja su korisnici kolica nemaju pravo birati koju srednju školu žele pohađati, primorani su upisati jednu od dvije ponuđene. U provedenoj anketi 90% odgovora na pitanje: "Da li je vaša škola prilagođena djeci s poteškoćama u razvoju?", bio je odgovor NE!

"Naša škola ima samo stepenice. Jako bi bilo teško za dijete u kolicima."

Naše preporuke su:

- Apelovati na ministarstva obrazovanja da svaka škola mora imati rampu koja će biti prilagođena svim učenicima podjednako!

Inkluzija u praksi

Djeca su saglasna da je inkluziju potrebno živjeti i što više promovisati primjere dobre prakse. Naša grupa koja djeluje u okviru Udruženja "Sunce nam je zajedničko" svojim primjerom u lokalnoj zajednici pokazuje da se može. Grupu čine djeca, učenici gimnazije, i članovi Udruženja sa lakšim i lakim intelektualnim poteškoćama, uzrasta od 14 do 28 godina.

“Inkluzija gubi smisao, zbog toga što su npr. djeca sa autizmom prisiljena da prate redovne časove i nemaju prilagođen pristup svojim potrebama. Sličan slučaj je i u vrtićima.”

Učenici drugog razreda Gimnazije “Jovan Dučić” imaju podršku direktora svoje škole, svoje razrednice, tako da jednom sedmično razrednu nastavu u trajanju jednog blok časa provode u Udruženju “Sunce nam je zajedničko” Trebinje, gdje zajedno sa svojim drugarima iz ovoga udruženja imaju aktivnosti koje zajednički osmišljavaju, planiraju i realizuju. Sve aktivnosti imaju za cilj promociju dječijih prava čiji je spektar dosta širok. Svi članovi grupe zajedno odlaze na izlete, zajedno posjećuju lokale u gradu, imaju zajedničke posjete predstavnicima vlasti, zajedničke likovne i muzičke radionice, posjete Muzeju, Domu kulture, sportskim dvoranama.

Smatramo da djeca sa poteškoćama u razvoju moraju imati zagwarantovana sva prava a posebno:

- ▶ pravo na obrazovanje
- ▶ pravo na sportski, kulturni i društveni život uopće
- ▶ pravo na život u porodici i svojoj lokalnoj zajednici
- ▶ pravo na zdravstvenu zaštitu
- ▶ pravo na biranje svojih prijatelja i drugova
- ▶ pravo na isticanje vlastitih stavova

“Moj je san da nisam sam – neću da budem sam.” – Poruka članova inkluzivne dječije grupe unutar Udruženja “Sunce nam je zajedničko” Trebinje

“Moje ruke i moja mašta – mogu svašta.”

“Kada govorimo o inkluziji u većini slučajeva je to više deklarativno nego što je stanje na terenu. Škole nisu dovoljno opremljene za inkluzivnost. Mali je broj asistenata na broj djece koja imaju potrebu za istim (1 na 1).”

▲
Poruka i crtež rad su članice dječije grupe unutar
Udruženja "Sunce nam je zajedničko" Trebinje

III KORIŠTENJE SLOBODNOG VREMENA

Stanje i preporuke za ovaj izvještaj pripremili su članovi grupe djece i mladih iz Udruženja "Otaharin" iz Bijeljine. 😊

Upotreba slobodnog vremena predstavlja sve veći izazov za današnju djecu. Djeca se suočavaju s brojnim preprekama pri korištenju slobodnog vremena, s obzirom na sveprisutnost raznih oblika zabave i tehnologije. U 21. vijeku, kada digitalna pismenost dominira među djecom i njihovim vršnjacima, svaki slobodni trenutak se sve više pretvara u digitalni prostor. Nakon završetka školskih i domaćih obaveza, mnoga djeca nisu u stanju da planiraju svoje slobodno vrijeme i da ga iskoriste za aktivnosti koje bi im obogatile slobodno vrijeme i koristile im u životu, kao što su igra sa vršnjacima na otvorenom ili učenje novih vještina. Zato je veoma važno da roditelji prepoznaju potrebe svog djeteta i pristupe na način koji će na kraju imati pozitivan ishod u korištenju slobodnog vremena.

Neke od posljedica loše isplaniranog vremena djece su posljedice po mentalno zdravlje, pojava ovisnosti, gojaznost, nasilje, problemi u obrazovanju i društvena isključenost.

“Mi djeca nemamo adekvatan prostor gdje bismo mogli da pokažemo naš talenat i da istražujemo svoje mogućnosti i talente. Sve doskora dok se u mojoj školi nije organizovala dramska sekcija, nisam ni znao da imam talenat za glumu. Rijetko koja osnovna i srednja škola ima ovakve sekcije.”

“Ja bih volio da naučim da sviram violinu, ali zbog loših uslova nemam tu mogućnost. Kada bi naš grad organizovao taj besplatan kurs vrlo rado bih se prijavio. Zamislite samo kako bi bilo lijepo da naš grad ima svoj bend.”

“Mnogo manje djece bi bilo na ulicama i mnogo manje njih bi bilo ovisno o telefonu.”

“Iskreno, nemam slobodnog vremena. U slobodno vrijeme pomažem svojim roditeljima.”

“Ah! Imam i previše slobodnog vremena jer ne idem u školu. Kasno sam upisao osnovnu školu i kada sam napunio 12 godina bio sam III razred zbog toga sam napustio školu. Dobro bi bilo kada bi bila neka vanredna škola za nas koji smo napustili školu.”

“Favorizirana su djeca roditelja koji su imućniji. Njima se daju prilike da igraju na utakmicama, ostali su posmatrači.”

“Crtanje me inspiriše i stvara novi svijet.”

Naše preporuke su:

- Motivisati djecu da se bave fizičkim aktivnostima: Djeca bi trebala provoditi više vremena napolju i baviti se fizičkim aktivnostima poput trčanja, biciklizma, plivanja i drugih sportova. Fizička aktivnost poboljšava zdravlje, raspoloženje i samopouzdanje.
- Postaviti granice za korištenje tehnologije: Djeca bi trebala da imaju ograničeno vrijeme za korištenje tehnologije, uključujući društvene mreže i videoigre.

IV NASILJE NAD DJECOM I MEĐU DJECOM I DISKRIMINACIJA MANJINSKIH GRUPA

Grupa djece koju je vodilo Udruženje “Zemlja djece u BiH” iz naselja Kiseljak i naselja Ciljuge tokom proteklog perioda bavila se temama nasilja nad djecom i nasiljem među djecom.

Djeca koja dolaze iz navedenih naselja u kojima živi pretežno romska populacija često su izložena nasilju od strane svojih vršnjaka ali i od strane svojih roditelja. Pored toga što žive u ruralnim sredinama koje su nepovoljne za pravilan rast i razvoj, lokalna zajednica nema sluha za njihove osnovne potrebe i shodno tome ih “gura” još više na margine društva.

Tokom realizacije tema, djeca su istakla da pored vršnjačkog i ostalih oblika nasilja koje svakodnevno doživljavaju na svojoj koži, kada se i osnaže da prijave nasilje koje se dogodilo u školi vrlo često im se ne vjeruje i moraju dokazivati vjerodostojnost svoje izjave, te se kao posljedica toga događa da naredni put nemaju dovoljno hrabrosti da prijave sličan ili isti slučaj.

Najveći stepen nasilja djeca doživljavaju po osnovu svog socijalnog statusa i nacionalne pripadnosti.

Djevojčice koje su tokom proteklog perioda završile svoje osnovno obrazovanje i odlučile se na daljnje školovanje imaju strah od samog nastavka školovanja i aktivnosti na tržištu rada jer vođene negativnim iskustvima svojih mještana smatraju da neće imati priliku da budu dio cjelokupnog sistema.

Djeca su navela da su izloženi i zanemarivanju i raznim oblicima nasilja od strane svojih roditelja posebno u pogledu tjeranja na štetni i prisilni dječiji rad i prosjačenje. Djevojčice navode da su vrlo često odsutne iz škole jer moraju da ostaju kući i da brinu o mlađoj braći i sestrama. Dječaci navode da većinu svog vremena provode na ulicama s ciljem prikupljanja novca.

**Poruka djece iz Tuzle:
Pomozite nam jer mi rukom u ruci stvaramo novu okolinu**

Naše preporuke

Zajedno smo došli do konačnog rješenja da je u narednom periodu potrebno da radimo na dodatnom psihološkom osnaživanju djece kako bi se borili sa svim problemima sa kojim se suočavaju i kako bi naučili dodatne mehanizme načina borbe protiv istih.

Pored toga, neophodno je:

- raditi na podizanju svijesti javnosti o oblicima diskriminacije, prikrivenim oblicima nasilja nad djecom i sankcija koje proizlaze ako se iste čine
- sve aktivnosti koje se realizuju na spomenute teme su pretežno fokusirane u centralne i veće gradove, a vrlo malo ili nikako u ruralnim područjima gdje je "žiža / centar" ovog problema.
- Želimo da mi, djeca, idemo po školama i pričamo o pravima i zaštiti djece.

"Strah me ponovo stati ispred oca i matere jer znam šta me čeka." (dječak, 2013. godišće)

"Voljela bih da budem zaposlena kao i moje drugarice, ali mi ne daju." (djevojčica, 2009. godišće)

"Smeta mi što nama, Romima, učitelji ne vjeruju kad se desi nešto loše, uvijek smo mi krivi." (dječak, 2012. godišće)

"Igrala bih se napolju ali moram čuvati brata." (djevojčica, 2015. godišće)

"Nismo mi tako glupi ko što svi misle. Nama samo ne daju priliku da se pokažemo." (dječak, 2008. godišće)

"Mrzim kad mi bace pare na ulici ko da sam cuko." (dječak, 2012. godišće)

"Nekad me sramota ko sam i šta sam." (djevojčica, 2008. godišće)

V PRISTUP I KVALITET ZDRAVSTVA

Zdravstvo je potreba i pravo svakog djeteta. Svako treba imati pravo na zdravstvene usluge. Trenutno stanje što se tiče zdravstva i nije baš najbolje iz mnogih razloga. Naše osoblje u svim našim ustanovama nema lijepo i primjereno ponašanje prema pacijentima i prema drugom osoblju. Što se tiče higijene, ona se treba unaprijediti jer trenutni nivo higijene i čistoće prostorija gdje borave pacijenti i osoblje nije dobar. Sve ustanove koje imamo nisu u najboljem izdanju. Većinom su stare gradnje i vrlo stari objekti. Postoji dosta mita između doktora i pacijenta koji bi se trebao kažnjavati. Dosta uposlenika je dobilo posao preko veze i nemaju adekvatno znanje za njihov položaj a medicinska oprema je stara i loša.

Prema istraživanju koje je proveo Dječiji parlament Općine Novi Grad Sarajevo, dvije trećine anketirane djece kvalitet zdravstvenih usluga ocjenjuje kao ni dobro ni loše, dok 7% smatra da je krajnje loše. Zdravstvene ustanove (domovi zdravlja, ambulante, bolnice) su, prema mišljenju djece, djelimično prilagođene djeci (77%), a da su prilagođene u potpunosti smatra 23% djece.

Ispitanici smatraju da najmanji pristup zdravstvenoj zaštiti imaju siromašna djeca, djeca pripadnici manjina, djeca koja su prisiljena da prose i djeca sa sela. Zabrinjavajuće je da čak 67% djece nije prisustvovalo nekom od preventivnih programa za sticanje zdravih životnih navika.

“Ja mislim da je zdravstvo donekle OK, ali u nekim u oblicima kao što je više stručnog osoblja te mito i korupcija ima propusta.” (djevojčica, 15 godina)

“Higijenski uvjeti u zdravstvenim ustanovama su onakvi kakav nam je i sistem. Nisu baš zadovoljavajući, ali koliko imaju sredstava smatram da su prilično u granicama svojih mogućnosti. Nisam zadovoljna, smatram da se može i treba još više posvetiti higijenskim uvjetima.” (djevojčica, 12 godina)

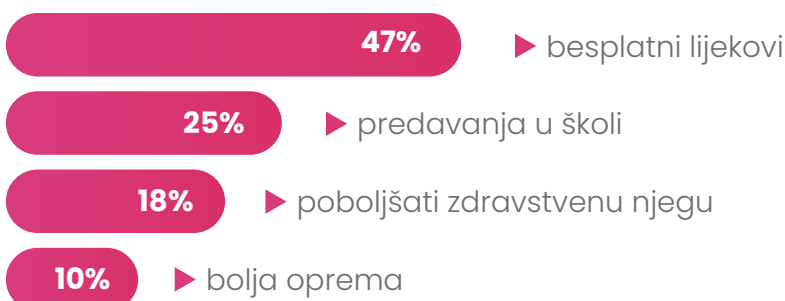
“Imamo malo osoblja u svakoj ustanovi, a naročito u bolnicama. Bolnički kadar je u deficitu.” (djevojčica, 12 godina)

Članovi grupe analizirali su informacije koje su dostupne putem interneta i uvidjeli smo da:

- ▶ U sklopu projekta “Korupcija u zdravstvu” istraživanje je pokazalo da pacijenti moraju dati mito za zdravstvenu uslugu i opet im nisu pružene zdravstvene usluge.

- ▶ U proteklim godinama stope imunizacije dodatno opadaju.
- ▶ Zbog nedovoljnih sredstava pacijenti se upućuju na liječenje u inostranstvo, a uglavnom je riječ o djeci.
- ▶ Prema podacima Zavoda za zdravstveno osiguranje i reosiguranje Federacije BiH samo u toku 2020. godine odobreno je 330 prijedloga za liječenje u inozemstvu 223 pacijenata, među kojima je 153 djece i 55 odraslih. U prethodnim godinama su se brojevi kretali od 400 do 500, a godišnja procjena troškova je oko 20 miliona KM.

U ranije spomenutom istraživanju koje smo proveli, djeca ispitanici su predložili kako bi se obratili osobama koje donose odluke, šta bi predložili za unapređenje zdravstvene zaštite i brige o djeci a odgovori su bili sljedeći:

Naše preporuke su:

- Veća edukacija djece, mladih i odraslih osoba o bolestima organizma i tijela te liječenju istih
- Bolja i naprednija medicinska oprema
- Potrebno je više obrazovanog medicinskog osoblja
- Preuređivanje zdravstvenih ustanova
- Imati više ustanova koje su prilagođene djeci
- Ukidanje mita među pacijentima i doktorima
- Veće znanje građana o prvoj pomoći
- Lijekovi trebaju biti jeftiniji, a neki čak i besplatni
- Neophodno je da imamo češće sistematske preglede za djecu, da to budu detaljni pregledi a ne proforme radi.
- Neophodno je omogućiti besplatan ostanak jednog roditelja sa svojim djetetom u bolnici s ciljem olakšanja i pomoći, kao i brige o djetetu.
- Osigurati besplatno liječenje djece u zemlji i inostranstvu

VI PRAVO DJETETA NA MIŠLJENJE I UČEŠĆE

Djeca, članovi Dječijeg parlamenta koji vode Udruženje "Naša djeca" Zenica, puno su razgovarala o pravu na mišljenje i učešće tj. participaciju. Dječija participacija je i jedno od četiri temeljna načela Konvencije o pravima djeteta te je prisutna u svim dječijim pravima. Važno je da odrasli uključe djecu u donošenje odluka koje se tiču djece, da slušaju šta djeca imaju da kažu, da pokušaju razumjeti djecu, da shvataju ozbiljno kada im se djeca obraćaju i da ih uključe u rješenje problema.

“Kada mi djeca imamo mogućnost izraziti svoje mišljenje, osjećamo se važno i poštovano. Osjećaj da su se naši glasovi čuli i uzeli u obzir doprinosi razvoju naše samosvijesti i samopoštovanja. Kroz učešće, stičemo vještine komunikacije i argumentacije. Imamo priliku naučiti kako izražavati svoje ideje, slušati druge, razumjeti različite perspektive i donositi informirane odluke. Ove vještine su ključne za našu budućnost, kako bi mogli aktivno sudjelovati u društvu i izgraditi kvalitetne odnose s drugima.

Participacija nam omogućava da se osjećamo odgovornim za vlastiti život i okolinu.

“Kada se naše mišljenje cijeni i uvažava, daje nam se osjećaj kontrole i utjecaja na događaje oko sebe. To nas može motivirati da se angažiramo u svojoj zajednici, rješavamo probleme i radimo na ostvarenju pozitivnih promjena. Participacija djece treba biti prilagođena njihovoj dobi i razvojnim sposobnostima. Mlađa djeca možda neće moći izraziti svoje mišljenje verbalno, ali im se može pružiti mogućnost izbora ili sudjelovanja kroz igru. Starija djeca mogu sudjelovati u donošenju odluka, raspravama i projektima koji ih zanimaju.” – Amina Kamerić.

Naše preporuke su:

- Potreban je rad na odnosu djetete-roditelj; dobra ideja je i uvođenje kursa roditeljstva koji bi omogućio da se budući roditelji pripreme za izazove;
- Mediji mogu biti ključno sredstvo putem kojeg će se javnost informisati o dječijim pravima, njihovim kršenjima, eventualnim rješenjima;
- Veća uključenost djece u kreiranje sadržaja namijenjenim djeci
- Aktivnija Vijeća roditelja i Vijeća učenika, ali i Vijeće djece i roditelja gdje bi se tretirale teme kršenja dječijih prava, te bi se razgovaralo o postojećim problemima;
- Uvođenje kompetentnih socijalnih radnika, pedagoga i psihologa za rad sa djecom u školama

“Uvažavanje se može poboljšati tako što će djeca prvo naučiti pravilno iznositi svoje mišljenje, a roditelji i ostali trebaju više slušati.”

“Moje mišljenje se najviše uvažava prvenstveno kod roditelja i bližih prijatelja. Najmanje u školi, jer nas ne pitaju za mišljenje i ako pitaju ne uvažava se.”

“Najviše sa prijateljicama kojima se mogu povjeriti i znam da neće vrijeđati, a najmanje s roditeljima jer većinu nisu tu i ne žele me slušati.”

“Izgradnja boljeg odnosa s roditeljima, češće pričati o ovoj temi u školi.”

“Roditelji trebaju što više pričati sa djecom kako bi se razvila što bolja komunikacija i kako bi, korak po korak, kao što djeca slušaju roditelje, roditelji slušali djecu i uvažavali njihovo mišljenje.”

Dječije mišljenje se ne uvažava jer...

“Zato što roditelji misle da smo nezreli i da nemamo dobro mišljenje.”

“Ljudi stariji od nas misle da nismo dovoljno zreli da imamo naše mišljenje.”

“Zato što nas smatraju nevažnim i nezrelim. Mislim, kakvo god da je, zaslužuje barem da se sasluša.”

U kojim životnim sferama vas pitaju za

vaše mišljenje i uvažavaju isto?

“Na Dječijem parlamentu.”

“Kada im je potrebno moje mišljenje.”

“Ne pitaju me, ali kada pitaju to je kada im je potrebno, a u većini slučajeva ga i ne uvažavaju.”

“Do sada se još nije uvažavalo moje mišljenje, pa čak ni za odabir srednje škole, do stila oblačenja, odabir muzike, društva i slično. Bojim se da koliko god se trudim da gubim svoj karakter.”

“Kada vide da sam tužna ili depresivna.”

“Kada plačem i privučem pažnju na sebe i oni to urade, utješe me ‘bezveze’ samo kako bi neko vidio da su to oni uradili, ali ih ne zanima.”

“Slabo gdje se djeca pitaju za mišljenje koje će biti uvaženo.”

VII INFORMISANOST O PRAVIMA DJETETA U DRUŠTVU

Koliko su djeca i odrasli informisani o pravima djeteta bavile su se sve grupe a ovaj prilog za izvještaj pripremili su članovi dječije grupe Udruženja “Nova generacija” iz Banje Luke. 😊

Djeca navode da su prvi put čuli za dječija prava uključivanjem u Dnevni centar, ali da je njihovo interesovanje za ovu temu počelo sa radom dječije grupe. Djeca su se usaglasila da za njih dječija prava znače sigurnost i način kako da se zaštite te im omogućavaju da ostvare prava na život, imovinu, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu.

Prema mišljenju grupe, u našim školama se ne govori o dječijim pravima jer se nastavnici “boje” da će ih učenici upotrijebiti protiv njih. Također, učenici u školama ne žele da se informišu o dječijim pravima jer je to za njih “dosadno” a nisu svjesni koliko je to za njih važno. Potrebno je edukovati nastavnike i učenike o ovoj temi. Prema mišljenju grupe, časovi odjeljenske zajednice mogli bi se iskoristiti za edukaciju učenika o dječijim pravima. Također, aktivnosti Savjeta učenika mogle bi se usmjeriti na edukacije učenika o dječijim pravima.

Djeca navode da leci nisu najbolji način informisanja djece i odraslih o dječijim pravima jer ih najčešće ne pročitaju i bace.

Grupa djece navodi da njihovi roditelji ne poznaju dječija prava ali i ako poznaju, često ih krše. Djeca smatraju da roditelji djecu nikada ne slušaju, a u porodičnim raspravama roditelji su uvijek u pravu.

Djeca navode da se preko društvenih mreža nikada nisu susreli sa sadržajem koji se odnosi na dječija prava iako bi to bio najbolji način informisanja djece o dječijim pravima. Kratke poruke ili *reelsi* na društvenim mrežama su najbolji način kako da se djeca upoznaju sa dječijim pravima i obavezama.

U slučaju kršenja dječijih prava, dječija grupa bi se prvo obratila:

- ▶ osoblju Dnevnog centra,
- ▶ Plavom telefonu,
- ▶ Policiji,
- ▶ Centru za socijalni rad.

Dječija grupa se usaglasila da je nevladina organizacija jedino mjesto gdje se govori o zaštiti djece i dječijim pravima.

“Dječija prava znače ravnopravnost i pravda, da se djeca tretiraju kao odrasli ljudi.” (S.M., 17 godina)

“Kroz aktivnosti dječije grupe u Dnevnom centru prvi put sam čula za dječija prava. Dječija prava su korisna za djecu da se mogu snaći u životu.” (D.B., 14 godina)

“Tukli su me u školi. Uvijek sam kriv za sve. Nikada niko od djece ne odgovara iako ih prijavim. Da sam tada znao za svoja prava prijavio bih ih institucijama.” (A.K., 12 godina)

“Dječija prava najviše krše stručne službe u školama jer ne rade svoj posao. Sigurnost u školi nije zagarantovana. Kršenje prava se smatra normalno.” (S.M., 17 godina)

“U mojoj školi imaju ‘kutiju za žalbe’ koja je puna žalbi i niko je ne otvara godinama.” (A.K., 12 godina)

“Nastavnici šalju djecu da im kupe hranu izvan školskog dvorišta iako to nije dozvoljeno.” (D.K., 11 godina)

“Uvijek sam kriv za sve u razredu. Neko od učenika je gađao nastavnicu gumicom i odmah sam ja kriv. Niko neće da me sasluša.” (A.B., 12 godina)

“Škola je kao ‘mentalni zatvor’, manipulatorska kuća u kojoj moraš da radiš sve što ti kažu. Djeci se u školi zatvaraju vidici, ubija kreativnost i mogućnost za nešto više.” (S.M., 17 godina)

“Nastavnici ne žele da nas uče o dječijim pravima jer ih krše, poštuju ih kada dođe inspekcija.” (S.M., 17 godina)

“Kada dolazi inspekcija u školu, sve bude kako treba. Nastavnici dobri, sve čisto, WC miriše. Da češće dolazi inspekcija u škole sve bi bilo bolje.” (D.B., 14 godina)

“Razrednica nam je zabranila izlaske na odmore. Leđa nas bole od loših stolica.” (A.K., 12 godina)

“Nastavnici kasne na nastavu. Ne stignu ispredavati lekciju jer više pričaju o sebi.” (M.K., 12 godina)

“Kada kažem mami da imam pravo na mišljenje, ona mi kaže da nemam dok sam pod njenim krovom.” (D.B., 14 godina)

Naše preporuke su:

- Najbolje je informisati djecu o dječijim pravima putem društvenih mreža. Najefikasnije je putem kratkih poruka ili kratkih videa.
- Postaviti plakate o dječijim pravima na autobuskim stajalištima u blizini škola i u školskim autobusima.
- Edukovati nastavno osoblje o dječijim pravima.
- Uvođenje lekcija o dječijim pravima i obavezama u redovni nastavni plan i program.
- Edukacija odraslih o važnosti poštovanja dječijih prava.

Na osnovu fokus grupe koju su članovi dječije grupe Udruženja “Nova generacija” proveli sa roditeljima, dobili smo sljedeće pokazatelje:

Roditelji navode da su čuli za Konvenciju o pravima djeteta ali da nisu upoznati sa njenim sadržajem. Također uz pomoć voditelja grupe uspjeli su da nabroje nekoliko prava: pravo na obrazovanje, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na slobodu, pravo na život.

O dječijim pravima roditelji su informisani isključivo preko medija ili su čuli od djece. Prema riječima učesnika fokus grupe, o dječijim pravima roditelji govore rijetko ili nikada. Oni navode da se pravo na obrazovanje i pravo na dječiju zaštitu najčešće krše, te da djeca nisu zaštićena od nasilja posebno vršnjačkog. Prema mišljenju roditelja, osobe koje najčešće krše dječija prava su nastavnici i vršnjaci.

Roditelji smatraju da su dječija prava najviše ostvarena u krugu porodice i u organizacijama za djecu. U slučaju kršenja dječijih prava roditelji bi se obratili prvo policiji ali i svim drugim institucijama. Od devet učesnika samo dva učesnika su potvrdila da su tražili zaštitu prilikom kršenja dječijih prava. Obraćali su se policiji, centru za socijalni rad i stručnoj službi škole.

Roditelji navode da su samo čuli za Instituciju ombudsmana ali da nisu upoznati sa njenom nadležnošću i ulogom u zaštiti dječijih prava. Roditelji smatraju da ne mogu uticati da se malo više poštuju dječija prava. Također navode da su upoznati sa postojanjem Savjeta roditelja u školi ali ne i sa njegovim radom.

Roditelji su upoznati sa preporukama iz dječijeg izvještaja 2013–2018 na temu "Obrazovanje". Prema mišljenju roditelja, nijedna od preporuka koja je data od strane djece nije usvojena. Većina škola nemaju odgovarajuću tehničku opremljenost, kabinete, salu za fizičko. Higijena u učionicama i toaletu nije na zadovoljavajućem nivou (nemaju sapun, toalet papir). Školske torbe su sve teže a nijedna škola nema ormariće za učenike. Većina škola nema uspostavljene školske kuhinje te su učenici prinuđeni izlaziti iz školskog dvorišta u obližnje pekare ili prodavnice. Roditelji smatraju da bi se uvođenjem školske uniforme djeca manje razlikovala po materijalnom statusu.

Zbog sigurnosti djece, prema mišljenju roditelja, škole bi trebale imati dežurnog policajca i sigurnosne kamere.

Iz naprijed navedenog može se zaključiti da roditelji površno poznaju koja su osnovna prava djece, ali i da nisu upoznati sa pravnim regulativama i Konvencijom o pravima djeteta.

ZA KRAJ...

Kroz ovaj izvještaj probali smo prikazati realnu situaciju, u našoj zemlji, iz našeg ugla.

Nadamo se da ćete posvetiti pažnju problemima sa kojim se djeca susreću i da ćete nam pomoći u borbi za bolje sutra. Nadamo se i uvjereni smo da će se naš trud i rad u borbi za ostvarivanje dječijih prava isplatiti. VAŠA BRIGA O NAMA DANAS JE NAŠA BRIGA O VAMA SUTRA.

Hej vi stariji
 Čujte naš glas
 I mi se trudimo
 Poslušajte nas.

Mi želimo reći
 Svako dijete na ovom svijetu
 Svoja prava želi steći
 I biti sretno kao ptica u letu.

Mi cilj svoj imamo
 I nećemo odustati
 Jednaka prava želimo
 I sreću da dijelimo.

Poslovice je jasna
 Na mlađima svijet ostaje
 Mi borit ćemo se za svu djecu svijeta
 Nema predaje!

▲
 Nedim Šehić, član Dječijeg parlamenta Novi Grad Sarajevo

